
II wykaz zgłoszonych prac Płocczan.

Notatki Płockie 1/2, 20

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wingami, Prusami i Pomorzanami, niestanowi to jednak wystarczającej podstawy do wyróżniania Mazurów jako mężów tak niezwykłych, żeby cała kraina od mężności ich miała otrzymać nazwę.

Ludwik Krzywicki w „Społeczeństwie Pierwotnym“ podaje: „Mazur“, dla którego w języku polskim bodaj istnieje źródłosłów zawarty w czasowniku „mazać“ co nasuwa nam analogię z pokrewnymi nazwami barbarzyńskimi od smarowania twarzy i nawet ciała tłuszczem lub pociągania ich w pewnych okazjach barwnikiem“.

Zwolennicy tych poglądów wyprowadzają wniosek, że Mazowszanie oprócz hodowli bydła i rolnictwa w końcu dawnej czy też na początku nowej ery, korzystając z dużej ilości rudy darniowej na powierzchni ziemi wytapiali żelazo. Świadczyć o tym mają liczne osady kowalowe jak: Kowal, Kowale, Kowalewo, Kowalewko i inne. Duża liczba ludzi oprócz kowalstwa zajmowała się wytwarzaniem smoły potrzebnej do łodzi i okrętów. O rozwiniętych smolarniach na Mazowszu świadczą nazwy wsi: 5 wsi zwanych „Smolarnia“ w pow. gostyńskim, wieś Smoły w powiecie płońskim, Smolin w rawskim, Smolino w płockim, Smolna w sochaczewskim, Smolniki w mławskim i wiele innych. Również nazwiska Kowalski, Kowalewski, Kowalkowski, Kowalczyk należą do szczególnie popularnych na Mazowszu. Wymienione zajęcia powodowały ogólne zabrudzenia ciała i odzieży, co podchwyczone przez sąsiadów spowodowało przezwanie Mazowszan Mazami, a później Mazewianami. Wydaje się, że Bruckner jest zwolennikiem tego poglądu.

Byłoby to nawet przekonujące, gdyby nie fakt, że plemiona słowiańskie otrzymywały nazwy od miejsca, na którym mieszkaly, a nie z wyglądu zewnętrznego. Wiadomo, że nazwa Polan pochodzi od pól, Łęczycan od łąk, Pomorzian od terenu po morze sięgającego, Wiślanie od ziemi leżącej nad Wisłą, Slezanie od obszaru przez który płynie Słęża itp.

Nazwa Mazowska bywa wyprowadzana także od wyrazu serbskiego „mazewo“ oznaczającego nizinę oraz miejsca niższe i łąki.

Wyprowadzenie nazwy Mazowska od równinno nizinnego położenia kraju byłoby zgodne

z ogólnie przyjętymi nazwami dla plemion słowiańskich, wywodzącymi się od położenia zamieszkiwanego obszaru jak Łęczycanie, Polanie, Pomorzanie i inni.

Nie mamy dotąd uzasadnienia źródłowego dla hipotezy, wyprowadzającej nazwę Mazowska od grodu Mazowa, chociażby dlatego, że nikt dotąd nie odnalazł miejsca, w którym znajdował się ów gród.

Nazwa Mazowska pochodzi, moim zdaniem, od mażącej się gleby i zrodziła się na obszarze Malbork — Sztum — Kwidzyń, zajętem w piątym okresie epoki brązowej przez plemiona kaszubskie. Nowy obszar w porównaniu z piaszczystym terenem Wyżyny Kaszubskiej został nazwany przez Kaszubów Mazami czy też Mazewami. W V lub IV w. p. n. e. nazwa ta została przeniesiona na dzisiejsze Mazowsze i oznacza obszary mażącej się gleby, co jest szczególnie zauważalne w dorzeczu środkowej Wisły.

Mazewy lub Mazowy należy umieścić w grupie wyrazów takich jak Kujawy, Żuławy, Gozdawy, Ostrowy, Bielawy i Dąbrowy. Jak nazwa Kujawy oznaczała wydmy piaszczyste wśród jezior i lasów, a Gozdawy — lasy, rosące nad wodami, tak nazwa Mazowska wywodzi się od nadwodnych mazów (mażąca gleba) zwanych mazowami. Jest prawdopodobne, że dzisiejsze Mazowsze nazywano Mazowami aż do przyjęcia chrześcijaństwa, stąd łacińskie „Mazowia“. Doniero Nestor mieszkańców Mazowska nazwał „Mazowszany“ — chociaż Gallus pisał o Mazowach.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

1. Najstarsze świadectwa o Słowianach (przełożył Marjan Plezia) — 1947 r.
2. Józef Kostrzewski — Pradzieje Polski — 1945 r.
3. J. Szafarzyk — Słowiańskie Starożytności (tłumaczone przez Bońkowskiego).
4. F. Kozłowski — Dzieje Mazowska za panowania książąt — 1858 r.
5. E. Bogusławski — Teoria nazwisk na „awa“, r. 1891.
6. E. Bogusławski — Historia Słowian t. I str. 439.
7. Maciejowski — Roczniki i Kroniki Polskie.
8. Maciejowski — Polska do połowy XVII w.
9. Kronika Ga'la.
10. Stanisław Lanczewicz — Dyluwizm i morfologia środkowego powiśla.
11. T. Garczyński — Mazowsze.
12. Dr Herman Gollub — Masuren.

II WYKAZ ZGŁOSZONYCH PRAC PŁOCCZAN

FELIKS GRABSKI — *Pamiętnik z nad Bzury i Skierniewki.*

BOLESŁAW JEDRZEJEWSKI — *Nieznaný rękopis „Prawa kryminalnego Narodu Polskiego“ Bandtkie-Strężyńskiego.*

JAN KOWALEWSKI — *Losy publicznej Szkoły Powszechnej w Wylezinie na tle wojennych przeżyć środowiska (konspekt monografii).*

ALEKSANDER KOZICKI — *Dwaj pielgrzymi u Piasta (pierwociny chrześcijaństwa w Polsce).*

JANINA KUCZEWSKA — *Wacław Lachman (Z cyklu: Muzycy i kompozytorzy płoccy).*

IRENA MILEWSKA — *Wycinanki ludowe na Mazowszu.*

WACŁAWA NOWAKOWSKA — *Sprawy kobiet na łamach „Korespondenta Płockiego“.*

ANTONI PĘCZEK — *Dzieje Sądu Okręgowego w Płocku.*

BOLESŁAW ZDZIARSKI — *Rok 1863 w Płocku.*